

ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Kodas, 301817855, Respublikos g. 94, LT-42136 Rokiškis, tel.: 8 (458) 52055,

El. paštas: info@rsveikata.lt

**2020 M. ROKIŠKIO SAVIVALDYBĖS 5, 7, 9 KLASIŲ
MOKINIŲ GYVENSENOS TYRIMO ATASKAITA**

Parengė:

Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė
Dovilė Černiauskienė

2020

Rokiškis

Įvadas

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios rodiklių suvestinėje pateikiami apibendrinti 2020 metais atlikto antrojo visose Lietuvos savivaldybėse mokyklinio amžiaus 5, 7 ir 9 (pirmų gimnazijos) klasių mokinių gyvenamosios tyrimo rezultatai. Tyrimas atliktas įgyvendinant Sveikatos apsaugos ministro įsakymą (2016 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. V-637 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“), įtvirtinantį periodinius gyvenamosios tyrimus kaip visuomenės sveikatos stebėsenos elementus. Tyrimas atliktas pagal Higienos instituto parengtą ir su Sveikatos apsaugos ministerija suderintą gyvenamosios tyrimų metodiką, kurios pagrindą sudarė Lietuvoje vykdyto „Sveikatos netolygumų nustatymo ir mažinimo gebėjimų stiprinimo modelio sukūrimas“ Nr. NOR LT11-SAM-01-TF-02-001 projekto metu parengtos sveikatos netolygumų stebėsenos ir vertinimo rekomendacijos, bendradarbiaujant Higienos instituto bei Lietuvos sveikatos mokslų universiteto specialistams.

Tyrimas atskleidžia esamą mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios situaciją atskirose savivaldybėse ir bendrai Lietuvoje, pateikia įrodymus kryptingam sveikatą stiprinančios veiklos planavimui konkrečioje savivaldybėje, o ateityje atlikus pakartotinius tyrimus bus galima ir stebėti rodiklių pokyčius.

Ataskaitoje pateikiami duomenys apie respondentų skaičių savivaldybėje, jų sociodemografinės charakteristikos, ministro įsakymu patvirtinti 32 vaikų gyvenamosios rodiklių, kurie pateikiami bendri ir atskirų klasių, suskirstyti į 3 grupes:

- ✓ *Sveikatos ir išvaizdos vertinimas ir laimingumas;*
- ✓ *sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis, mitybos įpročiai ir burnos higiena);*
- ✓ *rizikingas elgesys (tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose, bei mokykloje.*

2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios tyrimo duomenų bazę sudarė 35 473 respondentų užpildytos anketos, kurių duomenis iki 2020 m. spalio 30 d. HI perdavė apklausas vykdančios savivaldybės aptarnaujantys visuomenės sveikatos biurai. Apklausos pradėtos vykdyti 2020 m. kovo mėnesį (iki galo jos atliktos 2 savivaldybėse (Joniškio r., Šiaulių m.), tačiau dėl COVID-19 ligos epidemiologinės situacijos ir Lietuvos teritorijoje paskelbto visuotinio karantino kuriam laikui nutrauktos. Apklausos tęstos rugsėjo–spalio mėnesiais.

TYRIMO APIMTYS IR SOCIODEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ DUOMENYS

	Respondentų skaičius					
	Iš viso	Klasė			Lytis	
		5	7	9	Berniukas (proc.)	Mergaitė (proc.)
Lietuva	35473	12168	11807	11147	49,6	50,4
Rokiškio sav.	622	139	252	176	Nėra duomenų	Nėra duomenų

Sociodemografiniai duomenys	Dalis (proc.)
Klasė	
5	34,6
7	33,7
9	31,7
Gyvenamoji vietovė	
Kaimas	44,8
Miestas	55,2

Respondentų pasiskirstymas pagal pasitenkinimą šeimoje balais (nuo 0 iki 10)	Dalis (proc.)
0 balų	0,5
1 balas	0,3
2 balai	0,4
3 balai	0,7
4 balai	1,3
5 balai	3,1
6 balai	2,8
7 balai	6,1
8 balai	13,3
9 balai	21,6
10 balų	49,7

Sociodemografiniai duomenys	Dalis (proc.)
Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	
10 metų	6,2
11 metų	25,8
12 metų	9,1
13 metų	24,3
14 metų	9,1
15 metų	22,9
16 metų	2,7
Šeimos padėtis	
Gyvena su abiem tėvais/globėjais	74,3
Gyvena su vienu iš tėvų/globėjų	22,9
Kita	2,9
Tėvų/globėjų užimtumas	
Abu turi darbą	72,8
Vienas turi	23,1
Abu neturi	2,3
Nežino, ar turi darbą	1,9

MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS RODIKLIAI

1. Laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas

Žmogaus savijauta priklauso nuo daugelio psichologinių, kultūrinių ir socialinių veiksnių, tačiau ne visada sutampa su fizine žmogaus sveikatos būkle. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimo duomenys rodo, jog 79,8 proc. Lietuvos 5,7,9 kl. moksleivių savo sveikatą įvertino, kaip gerą arba labai gerą, Rokiškio sav. -78,3 proc. Pastebima tendencija, kad didėjant klasei, mažėjo savo sveikatos įvertinimo procentas.

72,2 proc. Rokiškio sav. tyrime dalyvavusių mokinių jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi, vertindami savo dabartinį gyvenimą.

40,3proc. Rokiškio mokinių yra patenkinti savo išvaizda. 5 kl.mokiniai 59,3 proc. patenkinti savo išvaizda, o 9 kl. tik 27,8 proc. Kuo vyresni mokiniai, tuo mažiau patenkinti savo išvaizda.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	73,2	80,0	70,08	68,3	79,8	85,0	79,7	74,3
Rokiškio sav.	72,2	83,3	69,9	65,7	78,3	82,2	79,5	72,2

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė		
		5	7	9
Lietuva	40,7	52,7	37,0	31,7
Rokiškio sav.	40,3	59,3	38,2	27,8

2. Sveikatos elgsena

2.1. Fizinis aktyvumas ir pasyvus laisvalaikis

Kasdienis fizinis aktyvumas turi didelę reikšmę vaikų sveikatai, yra būtinas jų fiziniam, pažintiniam vystymuisi, taip pat sveikatai ir fiziškai aktyviai gyvenimui suaugus. Mažas fizinis aktyvumas vaikystėje yra kai kurių ligų sveikatos rizikos veiksnys.

Tyrimo rezultatai rodo, jog Rokiškio mokiniai mankštinais ir sportuoja mažiau palyginus su Lietuvos vidurkiu (37,5 proc.). Rokiškio mokiniai lyginant su Lietuvos vidurkiu (23,3 proc) daugiau

laiko praleidžia prie televizoriaus ir kompiuterio – 28,0 proc. Kuo vyresni mokiniai, tuo daugiau laiko praleidžia pasyviai prie kompiuterių ir televizorių ekranų.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankština ir sportuoja bent 60 min. ir ilgiau, dalis (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis) (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien ne pamokų metu mankština ar sportuoja bent 60 minučių dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	38,1	38,0	39,5	36,3	13,6	15,7	13,5	11,5
Rokiškio sav.	37,5	39,1	38,8	34,9	12,7	14,8	14,1	9,7

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, telefono) dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė		
		5	7	9
Lietuva	23,3	13,5	23,5	33,1
Rokiškio sav.	28,0	18,4	31,1	31,0

2.1. Mitybos įpročiai bei burnos higiena

Mityba yra vienas svarbiausių gyvenimo veiksnių, veikiančių sveikatą. Maistas teikia vaikui ir paaugliui energijos, reikalingos augti, fiziniam aktyvumui ir gyvybinėms organizmo funkcijoms. Augančiam organizmui reikalinga subalansuota mityba. Pagrindinės maisto medžiagos, tokios kaip baltymai, angliavandeniai ir riebalai, turi būti tinkamai subalansuotos dienos racione. Kuo anksčiau vaikai išmoks sveikai maitintis, tuo sveikiau jie gyvens ateityje.

Žemiau pateiktose lentelėse matome palyginimus Rokiškio sav. mokinių su Lietuvos vidurkiais. Rezultatai yra labai panašūs. Vaisių ir daržovių Rokiškio mokiniai valgo mažiau, geria mažiau gazuotų saldžiųjų gėrimų, bei mažiau papildomai deda druskos į paruoštą maistą, Deja, bet energetinių gėrimų vartojimas Rokiškio sav. yra didesnis, palyginus su Lietuvos vidurkiu, taip pat ir saldumynų vartojimas yra didesnis.

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	45,5	51,0	43,6	41,8	34,7	38,8	35,2	30,1	32,3	32,6	33,2	31,1	17,4	16,4	17,8	18,1
Rokiškio sav.	38,7	50,4	35,7	33,0	32,7	35,0	33,2	31,4	31,5	29,7	32,7	32,4	17,9	13,9	18,6	21,1

Mitybos įpročiai bei burnos higiena (tęsinys)

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energetinius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	10,7	9,8	10,9	11,3	3,5	2,7	3,3	4,6	36,7	39,4	34,9	35,6	57,0	58,8	56,4	55,9
Rokiškio sav.	9,2	6,7	9,7	10,2	4,1	3,6	3,2	6,3	35,8	35,6	36,7	33,1	53,6	55,4	52,8	51,7

3. Rizikingas elgesys

Alkoholio, tabako ir kitų narkotikų vartojimas, ypač paauglių, yra svarbi bei aktuali šiandieninė problema, nes sukelia visuomenėje socialinių, mechaninių, ekonominių, teisinių ir kitų problemų. Tyrimo duomenys rodo, kad šių problemų paplitimas ir mastai išlieka itin aktualūs. Matome, jog tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojime Rokiškio sav. mokinių tyrimo rezultatai yra blogi, palyginus su Lietuvos vidurkiu. Didžiausi skaičiai, kaip ir rūkymo suvestinėje, matomi tarp devintų klasių moksleivių.

3.1. Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gamius, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	7,0	2,1	4,8	14,8	12,7	3,4	9,8	25,8	12,2	3,3	9,5	24,7	20,1	5,8	19,4	36,6
Rokiškio sav.	7,6	0,7	5,3	17,2	13,6	1,4	11,6	26,9	10,9	2,2	7,0	22,7	20,4	4,4	19,3	34,1

3.2. Alkoholio vartojimas

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	10,6	4,1	8,1	20,3	21,9	8,0	18,8	40,4
Rokiškio sav.	10,8	3,0	7,5	20,1	19,4	3,0	20,2	31,0

3.3. Narkotinių medžiagų vartojimas

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą Savivaldybė per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9
Lietuva	3,2	1,0	1,7	7,1	1,8	0,9	1,5	3,2
Rokiškio sav.	3,9	0,0	2,8	8,0	3,3	1,5	4,8	2,3

3.4. Saugumas kelyje

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	25,6	39,6	22,3	13,9	80,3	85,4	79,7	75,4	9,3	16,3	7,1	3,5
Rokiškio sav.	22,6	38,4	19,3	14,8	79,9	82,7	82,5	74,7	6,8	13,0	5,6	1,9

3.5. Patyčios

	Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	33,0	37,7	36,8	23,5	24,9	22,0	28,1	24,1	9,3	10,0	9,5	8,3	16,0	13,4	17,9	16,6
Rokiškio sav.	33,3	34,8	36,9	26,7	26,1	17,6	26,8	29,5	8,1	8,9	6,6	8,7	16,9	13,6	20,0	17,2

3.6. Saugumas namų ir mokyklos aplinkoje

	Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėn. mušė ar kitaip fiziškai baudė, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)				Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)			
	Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė			Iš viso	Klasė		
		5	7	9		5	7	9		5	7	9
Lietuva	8,2	11,4	7,2	5,6	96,2	96,1	96,3	96,3	85,3	85,9	83,2	86,8
Rokiškio sav.	8,3	10,1	7,7	6,3	97,5	99,3	98,4	95,5	86,8	91,1	83,1	87,5

TYRIMO APIBENDRINIMAS

1. Analizuojant tyrimo rezultatus, matome jog Rokiškio sav. dalyvavo 139 penktokai, 252 septintokai ir 176 devintokai. Mokiniai jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą 83,3 proc. penktokų, 69,9 proc. septintokų ir 65,7 proc. devintokų.
2. Tyrimo rezultatai rodo, jog Rokiškio mokiniai mankština ir sportuoja mažiau palyginus su Lietuvos vidurkiu (37,5 proc.). Rokiškio mokiniai lyginant su Lietuvos vidurkiu (23,3 proc) daugiau laiko praleidžia prie televizoriaus ir kompiuterio – 28,0 proc. Kuo vyresni mokiniai, tuo daugiau laiko praleidžia pasyviai prie kompiuterių ir televizorių ekranų.
3. Nustatyta, kad mažiau nei pusė Rokiškio sav., tyrime dalyvavusių, moksleivių valgo pusryčius, t. y. 38,7 proc.
4. 31,5 proc. Rokiškio sav. moksleivių bent kartą per dieną valgo daržoves. 32,7 proc. moksleivių bent kartą per dieną valgo vaisius. Šiek tiek daugiau nei pusė Rokiškio sav. respondentų, t. y. 53,6 proc., nurodė, kad dantis valosi su dantų šepetuku ir pasta kasdien. Daugiausia dantis valosi penktų klasių moksleiviai, o mažiausiai –devintų.
5. Energetinius gėrimus vartoja 4,1 proc. Rokiškio sav. moksleivių, o tai yra daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu 3,5 proc., o saldumynus – 17,9 proc. moksleivių. Penktų klasių mokiniai saldumynų valgo mažiausiai, o devintų klasių daugiausiai.
6. Tabako, alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojime Rokiškio sav. mokinių tyrimo rezultatai yra prasti, beveik visur aplenkiamo Lietuvos vidurkį. Didžiausi skaičiai, kaip ir rūkymo suvestinėje, matomi tarp devintų klasių moksleivių.
7. Iš gautų rezultatų matyti, kad penktų klasių mokiniai daugiausiai tamsiu paros metu nešioja atšvaitus 38,4proc., tačiau didėjant vaikų amžiui, mažėjo moksleivių, kurie nešioja atšvaitus (7 kl.-19,3 proc., 9 kl. – 14,8 proc.).
8. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad patyčių problema labai aktuali visose Lietuvos mokyklose. Mokiniai, iš kurių tyčiojosi per paskutinius 2 mėn. Rokiškio sav. yra 33,3 proc.- Lietuvos vidurkis 33,0 proc. 8,1 proc. mokinių per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, telefonus.
9. Per paskutinius 2 mėn. fiziškai baudė Rokiškio sav. 8,3 proc. mokinių. Daugiausiai fiziškai nukentėjo penktokai, tai yra 10,1 proc., mažiausiai devintokai – 6,3 proc.
10. 97,5 proc. Rokiškio mokinių jaučiasi saugūs namuose, o 86,8 – mokyklos aplinkoje.